

Сазонова Я. Ю., д. філол. н., доц.
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, м. Харків

СЕМАНТИКА ПРИВАТИВНОСТІ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Стаття має на меті аналіз механізмів семантичних зрушень в номінативних словосполученнях з атрибутом-привативним прикметником, які називають реалії сучасної політичної мапи України, або в синонімічних їм конструкціях. Пропонується методика доведення комунікативного впливу використання цих номінацій для делегітимізації опонента.

Ключові слова: привативність, прикметник, делегітимізація, Qualia-структура, теорія «подвійного змісту».

Постановка проблеми. Політична ситуація, що склалася в Україні протягом останніх семи років, і те, як вона відбилася у свідомості української громадськості й політикуму, вплинули й на мовне забезпечення структурування суспільно-політичної дійсності. Реалії, в яких ми живемо сьогодні, вимагають добору тих мовних знаків, які не лише відбивають сутність об'єкта номінації, а й ставлення мовця до нього. Правильне кодування й декодування мовної оболонки суспільно-політичних феноменів, які виникли в сучасній Україні, уможливило протистояння противнику в гібридних війнах в інфопросторі¹.

Із проголошенням статусу «республік» на тимчасово окупованих територіях Луганської і Донецької областей України перед українськими громадськими й суспільно-політичними діячами, офіційними особами держави, представниками медіа постало питання номінації цих утворень в офіційно-діловому спілкуванні й у медіа. У той час як пересічний українець, який не підтримує ці утворення, не добирає слів і називає їх у найрізноманітніший спосіб (*Динири, Лугандонія, Дамбас* та ін.), публічні й офіційні особи, журналісти мали напрацювати нейтральний, але змістовний апарат номінацій. Офіційно визнаною стали номінації *ОРДЛО – окремі райони Донецької і Луганської областей* – нейтральна за конотаціями формула Мінських угод, і юридично виважена номінація *тимчасово окуповані території*² або *тимчасово неконтрольовані території*³. Однак вони не завжди відповідають інтенціям, особливо коли мовець має на меті не інформування про факт існування / діяльності цього феномена, а його аксіологічне маркування в системі ідеологічних координат. Особливо важливим стає інтенційний смисл не ствердження чи заперечення існування цих утворень, а невизнання їхньої легітимності на офіційному рівні, що вимагає зрозумілої номенклатури найменувань⁴. В історичному дискурс-аналізі й прагматиці така інтенція здійснюється за допомогою дискурсивної стратегії делегітимізації опонента (див. роботи Т. ван Дейка, Е. Ваара, Р. Водак та ін.), що у свою чергу реалізується різними мовними механізмами, наприклад, особливою номінацією.

Ставимо собі за мету дослідити механізми семантичних зрушень і комунікативний ефект використання іменних конструкцій з привативними прикметниками (та інші синонімічні їм номінації) в процесі називання окремих реалій сучасної суспільно-політичної дійсності в Україні. **Об'єктом** дослідження стали назви тимчасово окупованих територій Луганської і Донецької областей України та їхніх представників, елементів державотворення тощо. Уживаємо

¹ Прикрі ситуації через помилкове використання теї чи тієї номінації призводять до значних репутаційних втрат серед політиків (наприклад, https://zaxid.net/ap_vidredaguvala_tekst_promovi_poroshenka_de_vin_nazivav_povstantsyami_naymantsiv_na_donbasi_n1479923)

² <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>

³ <https://ips.ligazakon.net/document/view/TM056381>

⁴ Наприклад, про офіційну позицію України див: <http://finbalance.com.ua/news/rmak---pro-konsultativnu-radu-tam-ne-bude-boyovikiv-ldnr>

абрєвіатуру самоназви (Л)ДНР як умовне позначення самопроголошених утворень через економію тексту й наявність у цьому найменуванні іменника *республіка* – головного синтаксичного й семантичного елемента аналізованих словосполучень. **Джерельну основу становлять** онлайн ресурси, де відбита офіційна позиція України щодо вказаних реалій.

Поставлена мета вимагає відповіді на такі **запитання**:

- 1) які номінації вживаються українськими громадськими й суспільно-політичними діячами, офіційними особами держави, представниками медіа в професійному спілкуванні;
- 2) як семантичні елементи значення цих номінацій взаємодіють з привативними прикметниками і який комунікативний ефект це створює.

Актуальність наукової проблеми полягає в необхідності розуміння можливих побічних потрактувань найменувань опонента / ворога в умовах гібридної інформаційної війни.

Методика і методи дослідження. Теоретичною й методологічною основою цієї праці стала лінгвістична прагматика з елементами логічної семантики і дискурс-аналізу, зокрема до аналізу долучені теорія «подвійного змісту» й аналіз Qualia-структури виокремлених номінацій, а також мовний аналіз дискурсивної стратегії делегітимізації опонента.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Легітимізація об'єкта в дискурсивній практиці передбачає «створення сенсу позитивного, сприятливого, етичного, зрозумілого, потрібного або прийнятного з інших причин вчинку чи дії об'єкта в конкретних обставинах» [10, с. 503]; відповідно, делегітимізація – сприйняття й маркування певних дій як неприйнятних [9, с. 25], що знижує статус опонента. Виходячи з цих тлумачень, можна стверджувати, що номінація об'єкта сприяє його легітимізації або делегітимізації в прямий або прихований спосіб, наприклад, привативні прикметники є однозначним маркером делегітимізації, і їхнє невживання створює протилежний ефект.

Термін «привативність» / «привативний» у сучасному мовознавстві трактується з відмінностями, які впливають як на мету дослідження, так і на його методологію і навіть добір матеріалу аналізу. Найбільш поширеним стало вживання цього прикметника в сталому терміні «привативна опозиція» (за М. Трубецьким), який використовується для позначення протиставлення однорідних елементів, один із яких маркований ознакою, що відрізняє його від другого елемента. Відмінне потрактування знаходимо у В. Каліуценка: «Привативність – це семантично складна похідна лінгвістична категорія, в якій взаємодіють три фундаментальні універсальні категорії мови: каузативність, посесивність та заперечення» (цит. за О. Залужна [1]); О. Залужна, підсумовуючи теоретичні розвідки з імпліцитності вираження заперечення лексичними й граматичними засобами й спираючись на результати дослідження привативних відношень у системі дієслів у різних мовах, визначає привативність як динамічну посесивну ситуацію позбавлення [1, с. 45]. Оскільки явище привативності не стало уніфіковано визначеним, скористаємось тим розумінням, яке відповідає меті нашого дослідження і дозволяє взяти до уваги психологічну, когнітивну, прагматичну й семантичну складову частини використання привативних мовних одиниць. У цій роботі беремо за основу визначення привативних прикметників, прийняте у західній традиції формальної логічної і когнітивної семантики: «Це прикметники типу *fake*, *pretend* або *fictitious*, які виключають усі денотати іменника з переліку денотатів іменного словосполучення з цим прикметником» [7, с. 285]. Простіше це показано на схемі [4, с. 7:2-7:3] (англ. *a fake gun* – укр. *несправжній пістолет*):

Таблиця 1.

a.	b.	c.
x is a <i>fake gun</i>	x is a <i>fake gun</i>	x is a <i>fake gun</i>
# ⁵ x is a <i>gun</i>	x is a <i>fake</i>	# x was/will be a <i>gun</i>

Привативні прикметники залишаються об'єктом обговорення фахівців у логічній і когнітивній семантиці (Г. Дель Піналь, Г. Камп, К. Кеннеді, М. Моржицкі, Б. Паті та інші): учені

⁵ # - позначення «не».

сперечаються щодо їхньої сполучуваності, інференцій, ситуативних потрактувань, відмінностей від інших типів прикметників, врешті-решт, того, які прикметники вважати привативними.

Мета нашого дослідження передбачає виокремлення інференцій, які закладені в атрибутивні іменні словосполучення з привативними прикметниками (далі – Adj_{priv}N), тому важливими вважаємо ті висновки представників логічної семантики, які дозволяють зрозуміти причини й наслідки вживання таких словосполучень у мовленні, тобто комунікативно-прагматичні чинники.

Г. Дель Піналь вказує: Adj_{priv}N містить інференцію, що іменник позначає предмет, який схожий на денотат іменника поза цим словосполученням або створений для того, щоб бути схожим на нього [4, с. 7:3]. Іншим важливим для нашого дослідження висновком є ідея Г. Дель Піналя, що привативний прикметник функціонує таким чином, що створює інференції не на рівні денотата як артефакта, а на рівні його ознак і характерних рис, тобто він виконує функцію реструктуризації значення іменника (автор називає привативні прикметники лексикалізованими операторами, які реструктуризують семантику означуваного іменника). Щоб довести свою гіпотезу, Г. Дель Піналь розробив теорію «подвійного змісту», згідно з якою екстенціональне й інтенціональне значення⁶ іменника по-різному «співпрацюють» з привативним прикметником: передусім вони сполучаються на рівні інтенціонального значення, а саме – на рівні перцептивних, функційних і генеалогічних асоціативних ознак денотата. Структура ж самого інтенціонального значення складається з конститутивних (ціле і його частини), формальних (форма, положення у просторі, колір тощо), функційних та агентивних (джерела або спосіб появи цього денотата) складників (це складники Qualia-структури Дж. Моравчика і Дж. Пустейовського) [4, с. 7:10]. Застосовуючи свою теорію, Г. Дель Піналь доводить, що реструктуризація значення може відбутися на будь-якому рівні Qualia-структури інтенціонального значення: чи то функція денотата буде неможлива, чи форма буде несправжньою, чи джерело появи буде нехарактерним тощо.

Як ми вже зазначали, AdjN офіційні назви об'єктів найменування – *ОРДЛО* і *тимчасово окуповані / неконтрольовані території* – не завжди відповідають інтенціям мовця. Згідно з теорією «подвійного змісту» головні члени цих номінацій іменники *територія* і *район* на рівні екстенціонального значення мають набір денотатів, які відповідають своїм визначенням:

територія – 1. Частина земної кулі (суходіл, води й повітряний простір над ними), що належить певній державі або входить до складу якої-небудь частини світу [2];

район – 1. Адміністративно-територіальна одиниця, яка є складовою частиною областей і великих міст. 2. Частина території, що становить єдине ціле як економічна, промислова, географічна і т. ін. одиниця. 3. Місцевість, що прилягає до чого-небудь або розташована поблизу чи навколо [2].

Інтенціональні значення цих номінацій відповідно до Qualia-структури схожі:

- конститутивний складник – вони є частиною більших утворень і потенційно можуть мати інші утворення у своєму складі;
- формальний складник – географічна віднесеність до більших за розміром або більш складних за устроєм географічних чи політичних утворень; вони пізнавані на карті;
- функційний складник – поділ задля зручності управління, вивчення, аналізу тощо;
- агентивний складник – вони або сформовані історичним розвитком, або інституційно виокремлені й офіційно затверджені тими більшими утвореннями, до складу яких увіходять.

Ті денотати, які відбивають новоутворення на політичній мапі України, номіновані *ОРДЛО* і *тимчасово окуповані / неконтрольовані території*, мають такі складники Qualia-структури: географічне положення яке? – Луганська й Донецька області України, Крим; частини чого? – України. Функційний і агентивний складники ситуативно анулюються в контексті сучасної політичної ситуації і компенсуються в цих AdjN означеннями *тимчасово*

⁶ Екстенціональне значення – значення слова або словосполучення, яке встановлюється переліком окремих об'єктів, до яких воно застосовується. Наприклад, екстенціональне значення координат компасу – південь, північ, схід, захід. Інтенціональне значення визначається переліком істотних або характерних рис денотата (сестра – жінка) <https://dictionary.apa.org/>

окуповані / неконтрольовані й окремі. Ці означення не привативні і не заперечують нічого з екстенціонального значення іменників *територія* і *район*, хоча по-різному фіксують статус цих утворень на політичній мапі України.

Означення *тимчасово окуповані / неконтрольовані* роблять різні акценти і по-різному врівноважують структуру семантики головного члена AdjN: у першому випадку відновлений агентивний складник семантики (ця територія з'явилася через окупацію), у другому – він не відновлений, але додано змісту до формального складника (ця територія не підлягає перцептивному контролю). Вважаємо, що номінація *тимчасово неконтрольовані території* акцентує увагу на тому, що офіційна Україна уникає називати причину стану справ і не відповідає за те, що відбувається на цих територіях; номінація *тимчасово окуповані території*, навпаки, концентрує увагу на причині появи цього утворення, а її наслідки імпліковані.

Якщо номінація *тимчасово окуповані / неконтрольовані території* не викликає сумнівів у тлумаченні, то означення *окремі* значно ускладнює розуміння семантики AdjN *ОРДЛО*:
чи це

1. Який не є частиною чого-небудь цілого.
// Відділений, ізольований від інших.

чи

5. Особливий, винятковий, незвичайний [3]?

Тож у спробі номінувати реалії складної політичної ситуації в Україні ми стикаємось із тим, що навіть нейтральна і юридично збалансована назва може бути потрактована суперечливо: чи ці райони не є частиною цілої України, чи їм надано особливий статус. І лише екстралінгвальні чинники дають можливість декодувати цю номінацію правильно, що неприпустимо для термінології загалом і юридичної зокрема.

Попередньо підсумуємо, що аналіз Qualia-структури офіційних номінацій *ОРДЛО* і *тимчасово окуповані / неконтрольовані території* довів, що семантика головних членів цих AdjN ситуативно змінюється. Доповнення й корекція семантичного наповнення відбувається за рахунок означень, які додають до семантики всієї номінації смислу темпорально-просторової невизначеності денотата. Номінація ж *ОРДЛО* є семантично неоднозначною і сприятливою для хибної інтерпретації і маніпуляції.

Сторона опонента у своїй номінації стверджує її офіційний статус як республіки, створеної на вимогу народу – *(Л)ДНР*. Головний елемент номінації – іменник *республіка* (лат., від *справа* і *суспільний, всенародний*), який визначається в словниках як:

1. Одна з форм державного правління, при якій верховні органи державної влади обираються на певний строк у тому чи іншому порядку.

2. Країна з такою формою правління. Від імені громадян управління здійснюється представницькими органами, що обираються або прямим шляхом або на основі особливих процедур непрямого народного волевиявлення [2].

Застосувавши аналіз Qualia-структури семантики головного члена номінації іменника *республіка*, бачимо, що екстенціональне значення дозволяє ставити цей денотат, і реалію відповідно, в один ряд з усіма іншими політичними утвореннями, які існують у світі під назвою «республіка» відповідно до свого політичного устрою. Іntenсiональне значення складають:

- конститутив (республіка єдина, має внутрішній устрій);
- форма (має установлені кордони);
- функція (державні функції, які виконуються відповідними державними органами);
- агентив (сформована шляхом волевиявлення громадян).

Тобто вживання номінації *(Л)ДНР* імплікує визнання легітимного статусу цього утворення, що маркує мовця як такого, який знаходиться в опозиції до офіційної позиції держави Україна.

Делегітимізація об'єкта, номінованого *(Л)ДНР*, в українському офіційному спілкуванні й у медіа відбувається через утворення інших номінацій типу AdjN з головним словом іменником *республіка* й привативним прикметником *фейкова* (від *фейк* – інформаційна містифікація чи відверта дезінформація з метою введення в оману; шахрайство [2]) або атрибутивним сталим словосполученням *так звана* (яка має умовну назву [3]). Аналіз Qualia-структури семантики Adj_{priv}N *фейкова республіка* показує, що приватив передусім впливає на інтенсiональне значення головного члена в частині функційного складника, адже імплікується смисл, що така республіка

створена не для організації державних функцій, а з метою введення в оману, і жоден із органів цієї держави не є справжнім, як і їхні дії. Це призводить до анулювання агентивного складника, причому він не заповнюється іншим смислом, який би пояснив джерело або причини появи цього об'єкта. Ситуативні зміни сталися й на рівні формального складника: установлені кордони такої «республіки» є, але вони не визнані як державні й збігаються із лінією бойових дій.

Словосполучення *так звана республіка* вживається у відповідних контекстах як синонімічна номінація. На нашу думку, її відмінність полягає в акценті на невизначеності статусу цього об'єкта замість наголошення на його інтенційному зловмисному створенні. Перевірити ці висновки дозволяє логічний ланцюжок (пор. Таблиця 1):

Таблиця 2.

a. (Л)ДНР – це <i>фейкова</i> республіка # (Л)ДНР – це республіка	b. (Л)ДНР – це <i>фейкова</i> республіка (Л)ДНР – це <i>фейк</i>	c. (Л)ДНР – це <i>фейкова</i> республіка # (Л)ДНР була / буде республікою
a. (Л)ДНР – це <i>так</i> <i>звана</i> республіка # (Л)ДНР – це республіка	b. (Л)ДНР – це <i>так</i> <i>звана</i> республіка (Л)ДНР – це умовна назва	c. (Л)ДНР – це <i>так</i> <i>звана</i> республіка # (Л)ДНР була республікою M⁷ (Л)ДНР буде республікою

Як бачимо, остання схема доводить, що приватив *так звана* не виключає майбутнього визнання об'єкта як республіки, так само як і його існування під іншими номінаціями, включаючи (Л)ДНР.

Спираючись на проведений аналіз, відносимо до синонімів привативного прикметника *фейковий* прикметник *вигаданий*. Синтаксичними синонімами до словосполучення *фейкова республіка* вважаємо утворення з префіксоїдами *псевдо-*, *квазі-*, де ці синонімічні компоненти слова мають словотвірне значення «несправжній», «неправильний», «фальшивий», «позірний» (СІС): псевдореспубліка, квазіреспубліка тощо. Еквівалентом атрибутивного сталого словосполучення *так званий* вважаємо написання (Л)ДНР у лапках: *Відповідні «укази» опублікували ватажок «ДНР» Денис Пушилін і ватажок «ЛНР» Леонід Пасічник* [1].

Поширені випадки одночасного вживання привативних прикметників і лапок.

Семантична реструктуризація Qualia-структури семантики іменника *республіка* в Adj_{priv}N *фейкова республіка* стала причиною утворення семантичних похідних Adj_{priv}N з іменниками, які позначають державні органи цих і подібних «республік», їхні дії, документи, що видані ними, тощо (*фейкові депутати*, *так звані «народні мери»*, *фейкові дільниці*, *вигадані «ради» та «громади»*, *так званий «військовий призов»*, *фейкові вибори*, *депутат так званих «парламентів» терористичних «Л/ДНР»*, *фейкова «конституція ЛНР»*); а також інших синонімічних утворень (*псевдореферендум*, *«територіальні комісії»*, *псевдоОТГ*, *«паспорт громадянина ЛНР»*, *«реєстраційні документи» псевдодержавного утворення*). Делегітимізація поширилася й на номінації символів цих утворень як республік (*фейкові республіки – фейкові герої*, *День фейкової республіки*): *11 травня — сьома річниця фейкового «референдуму про самовизначення», проведеного проросійськими активістами в ряді міст Донеччини та Луганщини. Також на окупованій Донеччині сьогодні відзначають так званий «День республіки», який окупаційна влада зробила «державним святом»* [7].

Як засвідчують приклади, висвітлення цієї події вимагає від автора вживання привативних прикметників або їхніх еквівалентів в найближчому контексті номінацій, які могли б стверджувати визнання цих утворень.

⁷ M – позначення модального оператора можливості; читається: «можливо, що».

Висновки.

Теорії семантичної Qualia-структури й «подвійного змісту» дозволяють дослідити механізми семантичних зрушень у процесі формування номінацій реалій сучасного політичного життя України. Проведений аналіз номінацій тимчасово окупованих територій (*ОРДЛО, тимчасово окуповані / неконтрольовані території, (Л)ДНР* та інші) виявив базову Qualia-структуру цих назв і семантичну реструктуризацію (ситуативну й постійну) у випадках номінації цього денотата Adj_{priv}N *фейкова / так звана / псевдо-* тощо *республіка / утворення* тощо.

Офіційні номінації *ОРДЛО, тимчасово окуповані / неконтрольовані території* утворені за допомогою непривативних прикметників, тому жоден зі складників Qualia-структури іменників не реструктурований, хоча прикметники по-різному акцентують відтінки усього смислу номінації, що впливає на комунікативний ефект і сферу їхнього використання.

Якого б розуміння привативності ми не дотримувались, основним семантичним елементом залишається імпліковане заперечення, тобто в Adj_{priv}N, де N – *республіка* або її конститутивний чи асоціативний замітник, ми заперечуємо «республіку» з усіма її атрибутами, тобто делегітимізуємо опонента. Використання привативних прикметників і їхніх еквівалентів реструктурує семантичну основу базового іменника на рівні інтенціонального значення, а саме заперечує не існування цього утворення, а його спроможність стояти в одному ряду з іншими денотатами номінації *республіка*, оскільки постійних семантичних змін зазнає функційний складник, що впливає на агентивний складник; ситуативно реструктурований формальний складник; конститутив не зазнає змін.

Базовий Adj_{priv}N *фейкова республіка* і синонімічні йому номінації, а також похідні номінації споріднених реалій комунікативно спрямовані на делегітимізацію денотатів і широко використовуються в офіційно-діловому спілкуванні й у медіа. В умовах політичної невизначеності статусу цих утворень і гібридної війни, яка становить значну загрозу державності України, використання Adj_{priv}N убезпечує від невідомого зміщення аксіологічних акцентів і / або дозволяє розпізнати маніпулювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Залужна О. О. Соматичні привативні дієслова (на матеріалі англійської та української мов) / О. О. Залужна // STUDIA GERMANICA ET ROMANICA: Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. – 2013. – Т. 10. – № 2 (29). – С. 43–56.
2. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D0%E5%F1%EF%F3%E1%EB%B3%EA%E0>
3. СУМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua>
4. Del Pinal G. Dual Content Semantics, privative adjectives, and dynamic compositionality / G. Del Pinal // Semantics & Pragmatics. – 2015. – Vol. 8. – P. 1–53.
5. Kamp H. Two theories about adjectives / H. Kamp // Formal Semantics of Natural Language; E. L. Keenan (ed.). – Cambridge: Cambridge University Press, 1975. – P. 123–155.
6. Kennedy Ch. Adjectives / Ch. Kennedy // The Routledge Companion to Philosophy of Language; D. Graff Fara, G. Russell (eds.). – New York: Routledge, 2012. – P. 328–342.
7. Morzycki M. Modification / M. Morzycki. Cambridge: Cambridge University Press, 2016. – 333 p.
8. Partee B. Formal semantics, lexical semantics, and compositionality: the puzzle of privative adjectives / B. Partee // Philologia. – 2009. – Vol. 7. С. 11–21.
9. Ross A., Rivers D. Introduction / A. Ross, D. Rivers // Discourses of (De)Legitimization Participatory Culture in Digital Contexts; A. Ross, D. Rivers (eds.). – New York: Routledge, 2020. – P. 12–25.
10. Vaara E. Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: Discursive legitimization strategies and their ideological underpinning / E. Vaara // Discourse and Society. – 2014. – Vol. 25(4). – P. 500–518.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Бойовики псевдореспублік Донбасу почали «військовий призов» у свої збройні формування. 2.04.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/02/novyna/bezpeka/bojovyky-psevdorespublik-donbasu-pochaly-vijskovyj-pryzov-svoyi-zbrojni-formuvannya>
2. Замість «народних республік» – фейкові «ради». Як план щодо розриву України на шматки перейшов до запасного варіанту. 17.06.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://regionews.ua/ukr/articles/1623918580-zamist-narodnih-respublik-feykovi-radi-yak-plan-shchodo-rozrivu-ukrayini-na-shmatki-pereyshov-do-zapasnogo-variantu>

3. Маріонеткові квазіреспубліки без перманентного військового загострення втрачають сенс власного існування (огляд преси). 8.09.202 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-press-review/30826474.html>

4. Рада національної безпеки і оборони України. 15.11.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Dialnist/3155.html>

5. Російські прикордонники вимагають змінювати номерні знаки «ДНР/ЛНР» на українські, – ДПСУ. 11.03.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wz.lviv.ua/news/367161-rosiiski-prykordonnyky-vymahaiut-zminiuvaty-nomerni-znaky-dnr-lnr-na-ukrainski-dpsu>

6. СБУ спіймала экс-«депутата» терористичної псевдореспубліки. 20.07.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.news.ua/sbu-spijmala-eks-deputata-terorystychnoyi-psevdorepubliky/>

7. Сім років «руської весни» на Донбасі: в ОРДЛО відзначають річницю псевдореферендуму та День фейкової республіки. 11.05.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vchasnoua.com/donbass/69433-sim-rokiv-ruskoj-vesny-na-donbasi-v-ordlo-vidznachaiut-richnytsiu-psevdoreferendumu-ta-den-feikovoї-respubliky>

8. У рамках Мінських угод спочатку має бути безпека, а вже потім усі інші демократичні процеси – Загороднюк. 21.01.2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/political/636763.html>

9. Фейкова міськрада і співпраця з Шарієм: у Хмельницькому СБУ проводить обшуки в агентів Кремля. 7.04.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2021/04/7/7289375/>

Стаття надійшла до редакції 1.08.2021 р.

*Sazonova Ya. Yu., Doctor of Philology, Associate Professor
H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv*

SEMANTICS OF PRIVATIVITY AS A REFLECTION OF MODERN UKRAINIAN SOCIO-POLITICAL REALIA

The article aims to analyse the mechanisms of semantic shifts in nominative phrases with the attribute a privative adjective, or in their synonymous constructions, which name the realia of the modern political map of Ukraine. A method of proving the communicative influence of these nominations on delegitimizing the opponent is proposed. The object of the study is the names of the temporarily occupied territories of Luhansk and Donetsk regions of Ukraine and their representatives, elements of state formation, etc.

Linguistic pragmatics with elements of logical semantics and discourse analysis became the theoretical and methodological basis of this work. In particular, the analysis bases on the theory of «double content» and the analysis of the Qualia structures of selected nominations, as well as the linguistic analysis of the discursive strategy of delegitimization of the opponent.

We conclude that the use of privative adjectives and their equivalents restructures the semantic basis of the head-noun at the level of intentional meaning, namely, it does not deny the existence of these realia, but their ability to stand in line with other denotations of the nomination республіка, because the functional component undergoes constant semantic changes; the formal component is situationally restructured; the constitutive component does not change.

The basic Adj_{priv}N фейкова республіка and synonymous nominations, as well as derivative nominations of related realia, are communicatively aimed at delegitimizing the opponent and are widely used in official communication and in the media. Under the conditions of political uncertainty of the status of these formations and hybrid war, which poses a significant threat to the statehood of Ukraine, the use of Adj_{priv}N prevents speakers from unconscious shifts of axiological accents and / or allows to recognize manipulations.

Key words: privativity, adjective, delegitimization, Qualia-structure, theory of «double content».

REFERENCES

1. Zaluzhna, O. O. (2013). Somatychni pryvatyvni diyaslova (na materiali anhliys'koyi ta ukrayins'koyi mov) [Somatic privative verbs (English and Ukrainian languages)]. *STUDIA GERMANICA ET ROMANICA: Inozemni movy. Zarubizhna literatura. Metodyka vykladannya – GERMANICA ET ROMANICA: Foreign languages. World Literature. Teaching methods*, Vol. 10, № 2 (29), 43–56. [in Ukrainian].

2. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Retrieved from <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%D0%E5%F1%EF%F3%E1%EB%B3%EA%E0> [in Ukrainian].
3. SUM [MUL]. Retrieved from <http://sum.in.ua> [in Ukrainian].
4. Del Pinal, G. (2015). Dual Content Semantics, privative adjectives, and dynamic compositionality. *Semantics & Pragmatics*, 8, 1–53.
5. Kamp, H. (1975). Two theories about adjectives. In: Keenan, E.L. (ed.), *Formal Semantics of Natural Language*, 123–155. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Kennedy, Ch. (2012). Adjectives. In: Gillian Russell & Delia Graff Fara (eds.), *Routledge companion to philosophy of language*, 328–342. New York: Routledge.
7. Morzycki, M. (2016). *Modification*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Partee, B. (2009). Formal semantics, lexical semantics, and compositionality: the puzzle of privative adjectives. *Philologia* 7, 11–21.
9. Ross, A., Rivers, D. (2020) Introduction. In: A. Ross, D. Rivers (eds.), *Discourses of (De)Legitimization Participatory Culture in Digital Contexts*, 12–25. New York: Routledge.
10. Vaara, E. (2014). Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: Discursive legitimization strategies and their ideological underpinning. *Discourse and Society*, 25(4), 500–518.

SOURCES

1. Boyovyky psevdorespublik Donbasu pochaly «viys'kovyy pryzov» u svoyi zbroyni formuvannya. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/02/novyna/bezpeka/bojovyky-psevdorespublik-donbasu-pochaly-vijskovyj-pryzov-svoji-zbrojni-formuvannya>
2. Zamist' «narodnykh respublik» – feykovi «rady». Yak plan shchodo rozryvu Ukrainy na shmatky pereyshov do zapasnogo variantu. Retrieved from <https://regionews.ua/ukr/articles/1623918580-zamist-narodnih-respublik-feykovi-radi-yak-plan-shchodo-rozryvu-ukrayini-na-shmatki-pereyshov-do-zapasnogo-variantu>
3. Marionetkovi kvazirespubliki bez permanentnogo viys'kovoho zahostrennya vtrachayut' sens vlasnogo isnuvannya (ohlyad presy). Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-press-review/30826474.html>
4. Rada natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy. Retrieved from <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/3155.html>
5. Rosiys'ki prykordonnyky vymahayut' zminyvaty nomerni znaky «DNR/LNR» na ukrayins'ki, – DPSU. Retrieved from <https://wz.lviv.ua/news/367161-rosiiski-prykordonnyky-vymahaiut-zminiuvaty-nomerni-znaky-dnr-lnr-na-ukrainski-dpsu>
6. SBU spiykala eks-«deputata» terorystychnoyi psevdorespubliki. Retrieved from <https://ua.news.ua/sbu-spiymala-eks-deputata-terorystychnoyi-psevdorespubliki/>
7. Sim rokiv «rus'koyi vesny» na Donbasi: v ORDLO vidznachayut' richnytsyu psevdoreferendumu ta Den' feykovoyi respubliky. Retrieved from <https://vchasnoua.com/donbass/69433-sim-rokiv-ruskoi-vesny-na-donbasi-v-ordlo-vidznachaiut-richnytsiu-psevdoreferendumu-ta-den-feikovo-i-respubliki>
8. U ramkakh Mins'kykh uhod spochatku maye buty bezpeka, a vzhe potim usi inshi demokratychni protsesy – Zahorodnyuk. Retrieved from <https://ua.interfax.com.ua/news/political/636763.html>
9. Feykova mis'krada i spivpratsya z Shariyem: u Khmel'nyts'komu SBU provodyt' obshuky v ahentiv Kremlya. Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/news/2021/04/7/7289375/>